

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta ta' l-1 ta' April, 2003

**Dr. Mario FALCONE bħala mandatarju tas-soċjeta'
estera *MILCHWERK JÄGER GmbH & Co KG***

vs

REGINA BIANCA LIMITED

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fit-23 ta' Ġunju, 2000, li bih l-attur *nomine* ippremetta:

Illi s-soċjeta' konvenuta hi debitrice tas-soċjeta' attriċi fis-somma ta' dsatax-il elf, mija u tnejn u tletin lira maltin u erbgħa u erbgħin ċentezmu u żewġ millezmi (Lm19,132.44,2) l-ekwivalenti ta' 89138.05 DM (rata tal-kambju Lm1 = 4.6590 DM) prezz ta' merkanzija konsistenti fi prodotti alimentari, mibjugħa u kkonsenjata lis-soċjeta' konvenuta;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi s-soċjeta' konvenuta naqset li tħallas il-prezz nonostante ripetuti interpellazzjonijiet fosthom dik tas-16 ta' Novembru 1999;

Għalhekk is-soċjeta' attriċi talbet lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandhiex:

1. Tikkundanna lis-soċjeta' konvenuta tħallas lis-soċjeta' attriċi s-somma fuq imsemmija ta' Lm19132.44,2 l-ekwivalenti ta' 89138.05 Deutsch Marks prezz ta' merkanzija konsistenti fi prodotti alimentari mibjugħa u kkonsenjata lis-soċjeta' konvenuta kif fuq intqal;

Bl-ispejjeż, inkluzi dawk tal-interpellazzjoni tas-16 ta' Novembru 1999, bl-imgħaxijiet legali mill-istess data, bl-ispejjeż tal-mandati kawtelatorji ta' qbid u ta' sekwestru prezentati kontestwalment u bl-ingunzjoni tas-soċjeta' konvenuta għas-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-attur *nomine*;

Rat in-Nota mressqa fis-7 ta' Settembru, 2000, li biha l-kumpannija mħarrka eċċepiet:

1. Preliminarjament, l-attur nomine irid jipprova illi huwa tassew residenti Malta u jekk fin-negattiv is-soċjeta' attriċi estera trid taħtar mandatarju ieħor li jkun residenti f'Malta sabiex jirrapresenta fil-proċeduri odjerni;

2. Preliminarjament ukoll, f'kull każ l-attur nomine għandu jipprova l-mandat tiegħu sabiex jirrapresenta s-soċjeta' attriċi estera;

3. Subordinatament u mibgħajr l-ebda pregudizzju, fil-mertu l-ammont mitlub ma huwiex dovut billi il-merċi mibjugħa u konsenjata lis-soċjeta' eċċepjenti ma kienetx tajba għall-użu illi għaliha kienet intiza u ċertament illi ma kienetx skond il-kwalita' pattwita – kif jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

4. Salvi eċċezzjonijiet oħra ulterjuri;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-kumpannija mħarrka;

Semgħet ix-xhieda tal-partijiet, magħduda dik imressqa bil-mezz tal-affidavit;

Rat in-Nota mressqa fid-9 t'Ottubru, 2001¹, li biha l-kumpannija mħarrka irtirat it-tieni eċċezzjoni tagħha;

Rat in-Nota mressqa mill-kumpannija mħarrka fl-1 ta' Frar, 2002, li bih tat tagħrif dwar żviluppi li seħħew matul is-smiġħ tal-kawża;

Rat il-verbal tas-smiġħ tal-21 ta' Mejju, 2002, li fih il-partijiet iddikjaraw li ma kellhomx provi oħrajn x'irressqu u lanqas kellhom kontro-eżamijiet x'jagħmlu;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet;

Rat id-Degriet i tagħha tal-21 ta' Mejju, 2002, 27 ta' Settembru, 2002, u 23 ta' Jannar, 2003, li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għall-ħlas ta' merkanzija mibjugħa. Il-kumpannija attriċi tgħid li bieġħet lill-kumpannija mħarrka konsenji ta' butir u tames ("*cagliata*") biex minnha jsir il-ġobon *mozzarella* u din ma ħallsithiex tagħhom;

Illi, għal din l-azzjoni, il-kumpannija mħarrka laqgħet billi qanqlet dubju dwar jekk min deher għall-kumpannija attriċi kienx joqgħod f'Malta, u jekk hux tassew kellu s-setgħa li jidher għaliha f'din il-kawża; filwaqt li qegħda tgħid fil-mertu li m'għandha tħallas xejn għaliex il-merkanzija li ntbagħtilha ma kinitx tajba għall-ikel u ma kinitx tal-kwalita' miftehma;

¹ Paġ. 47 tal-proċess

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li bejn il-kumpannija attriċi u dik imħarrka kien hemm rapport kummerċjali li matulu tal-ewwel kienet tibgħat konsenji ta' merkanzija lil din. Il-kumpannija mħarrka hija reġistrata f'Malta. Il-każ tallum jirreferi għal konsenja li ntbagħtet f'Ġunju tal-1998. Qabel dak inhar, il-ħlasijiet kienu jkunu garantiti permezz garanzija bankarja. Gara li meta Hermann Jäger inzerta kien f'Malta, laqa' proposta ta' Antonio Tudisco (direttur manigerjali tal-kumpannija mħarrka) biex ma jibqax jinsisti għall-garanzija bankarja, u biex il-ħlas tal-merkanzija jsir fi żmien tletin (30) jum mill-ħruġ ta' fatturi, l-iżjed sittin (60) jum wara. Meta daħal iż-żmien, u Jäger talab il-ħlas, il-kumpannija mħarrka ressqet l-ilment li l-merkanzija mibgħuta ma kinitx tajba. Il-kumpannija attriċi talbet lil Tudisco li jrodd lura l-merkanzija mibgħuta lilu jew li jħallas il-fattura. Tudisco ippropona li jzomm il-konsenja imma jingħata tnaqqis fil-prezz. Jäger aċċetta, imma l-ħlas baqa' ma sarx, minkejja wegħdiet li l-ħlas kien sejjer isir. Fit-23 ta' Ġunju, 2000, inbdiet il-kawża;

Illi l-kumpannija mħarrka tgħid² li l-konsenja ma saritx f'Malta imma fil-Ġermanja, u bdiet tinħadem f'Malta xi jiem wara r-rilaxx tagħha mill-awtoritajiet doganali f'Malta fl-1 ta' Lulju, 1998³. B'kollox kienu konsenjati 'l fuq minn tmint elef u erba' mitt kilogramm tames f'ħames mija u erbgħin (540) kartuna u għaxart elef kilogramm butir⁴ kunsinnati f'elf (1,000) kartuna ta' erbgħin (40) pakkett kull kartuna. Il-kunsinna kienet taħt it-termini F.O.B. u ma kinitx assikurata. Kien meta beda l-proċess tal-produzzjoni tal-*mozzarella* li beda jidher li kien hemm xi ħaġa mhux f'potha, għaliex il-*mozzarella* bdiet tisnieħ, u l-butir kien qata'. Dan kien jidher ukoll mill-pakketti tal-butir infushom⁵. Tgħid ukoll li għadd ta' klijenti tagħha reġgħu tawha lura xi *mozzarella* li kienu xtraw mingħandha għaliex sabuha ħżienet. Il-kumpannija kellha tagħmel tajjeb għall-prodott ħażin li bieġħet lill-klijenti tagħha⁶ Kien minħabba f'hekk li l-kumpannija mħarrka ma ressqitx

² Ara Affidavit Antonio Tudisco 30.7.2001, f'paġġ. 34-5 tal-proċess

³ Ara "Dokti. AT2b", "AT2c" u "AT2d", f'paġġ. 38-40 tal-proċess

⁴ Ara "Dok AT2a", f'paġ. 37 tal-proċess

⁵ Ara Dok "AT3", f'paġ. tal-proċess

⁶ Affidavit ta' Rosalia di Grazia 20.2.2002, f'paġ. 56 tal-proċess

ilment qabel. It-tames li ma ntuzax spicċa biex rabba l-moffa⁷ u ma setax jintbagħat lura għand il-kumpannija attriċi, minħabba raġunijiet ta' sanita';

Illi jrid jingħad li l-ebda waħda mill-partijiet ma għażlet li tmieri x-xhieda mressqa mill-parti l-oħra, u t-tnejn li huma irrinunzjaw għall-kontro-eżamijiet ta' xulxin;

Illi għal dak li jirrigwarda l-aspetti ta' dritt marbutin ma' dan il-każ għandu jingħad li l-azzjoni attriċi tistrieħ kollha kemm hi fuq obligazzjoni kuntrattwali: il-bejgħ u l-konsenja ta' merkanzija. Dak li qegħda tippretendi l-kumpannija attriċi huwa l-ħlas mingħand il-kumpannija mħarrka għal dak li xtrat mingħandha. Issa, filwaqt li l-kumpannija attriċi tgħid li r-raġuni għaliex il-ħlas ma sarx kienet il-qagħda finanzjarja mwiegħra tal-kumpannija mħarrka, din tgħid li r-raġuni għan-nuqqas ta' ħlas kienet l-inadempiment kuntrattwali min-naħa tal-kumpannija attriċi. Bilkemm għandu għalfejn jingħad li l-prova ta' din ix-xilja taqa' fuq il-kumpannija mħarrka;

Illi l-liġi tgħid⁸ li, f'każ ta' bejgħ, il-proprijeta' ta' haġa żgura u determinata tgħaddi għand ix-xerrej malli jsir il-ftehim u jingħata l-kunsens tal-partijiet, u l-haġa tibqa' għar-riskju tax-xerrej, ukoll jekk il-kunsinna ma tkunx għadha saret. Il-kunsinna ta' ħwejjeġ mobbli titqies li seħħet mhux biss meta l-haġa tingħata f'idejn ix-xerrej, imma wkoll meta jaslu għandu d-dokumenti li l-kunsinna tagħhom issarraf daqs l-għoti nnifisha tal-haġa li għaliha d-dokumenti jirreferu⁹. Il-kunsinna tal-haġa trid issir fl-istat li kienet fi żmien il-bejgħ¹⁰. Daqstant ieħor, f'każ li l-bejgiegħ jikkunsinna ħwejjeġ li ma jkunux tal-kwalita' miftehma jew bħall-kampjun, ix-xerrej jista' jagħżel li jew jirrifjuta l-haġa u jitlob id-danni, jew li jzomm il-haġa bi tnaqqis tal-prezz¹¹. Il-bejgiegħ huwa obligat iwettaq il-kunsinna tal-haġa miftehma, ukoll jekk ikun ftiehem żmien għall-ħlas max-xerrej¹², ħlief fejn ikun jidher li x-xerrej naqqas il-garanzija li sejjer iħallas fiż-żmien miftiehem, jew ikun fi stat ta'

⁷ Ara ritratti "Dok AT4", f'paġġ. 42-5 tal-proċess

⁸ Art. 995(1) u 1347 tal-Kap 16

⁹ Art. 1380 tal-Kap 16

¹⁰ Art. 1393 tal-Kap 16

¹¹ Art. 1390 tal-Kap 16

¹² Art. 1391 tal-Kap 16

insolvenza jew falliment waqt il-bejgħ, ukoll jekk il-bejgiegħ isir jaf b'dak l-istat wara l-bejgħ¹³;

Illi, fil-każ ta' kuntratti bilaterali, il-kondizzjoni riżoluttiva titqies dejjem li tgħodd fil-każ li xi waħda mill-partijiet ma twettaqx l-obbligazzjoni li ntrabtet mal-parti li tagħmel¹⁴. Il-patt kommissorju taċitu għandu l-istess effett bħall-kundizzjoni riżoluttiva, imma, fil-każ ta' kuntratti ċivili, ma jgibx il-ħall awtomatiku tar-rabta: il-kuntratt jinħall wara azzjoni għal daqshekk mix-xerrej u mhux *ope exceptionis*¹⁵. Il-patt kummissorju taċitu jħoll il-kuntratt *ipso jure* fil-kuntratti kummerċjali, imma mhux fil-każ ta' kuntratti ta' kiri ta' immobbli, kuntratti ta' enfitewsi jew kuntratti li l-ħall tagħhom minħabba l-inadempjenza ta' waħda mill-partijiet “jkun regolat b'liġi b'mod speċjali”;

Illi x-xerrej għandu dejjem il-jedd li juża xi wieħed miż-żewġ rimedji mogħtija lilu taħt l-artikolu 1390 tal-Kodiċi Ċivili, u dan kemm b'azzjoni diretta mibdija minnu u kif ukoll permezz ta' eċċezzjoni meta jiġi mħarrek¹⁶ għall-ħlas mill-bejgiegħ. Tnejn huma l-limitazzjonijiet imqegħda fuq ix-xerrej f'dan ir-rigward: l-ewwel hu dak li r-rimedju għandu jiġi mfittex minnu fi żmien perentorju ta' sentejn mill-bejgħ¹⁷, u t-tieni hu li dak il-jedd jeżisti minkejja li x-xerrej ikun laqa' għandu l-oġġett, sakemm ma jkunx wettaq xi għamil li, minħabba fih u bil-fatt tiegħu stess, ikun tilef il-jedd li jitlob ir-rimedju¹⁸. Fost iċ-ċirkostanzi meqjusa bħala fatti tax-xerrej hemm dak fejn ix-xerrej ikun bidel il-ħaġa mixtrija mill-istat li kienet fih meta nxtrat minnu, jew meta jkun iddispona mqar minn parti minnha¹⁹. Iż-żamma tal-ħaġa għal ċertu żmien ukoll twassal għall-presunzjoni li x-xerrej irrinunzja għar-rimedji mogħtijin lilu biex jitlob lura l-prezz jew biex iżomm il-ħlas lill-bejgiegħ²⁰;

¹³ Art. 1392 tal-Kap 16

¹⁴ Art. 1068 tal-Kap 16

¹⁵ P.A. 23.5.1984 fil-kawża fl-ismijiet *Borda noe vs Muscat* (Kollez. Vol: LXVIII.iii. 72)

¹⁶ App. Civ. 8.5.1939 fil-kawża fl-ismijiet *Portelli vs Laferla* (Kollez. Vol: XXX.i.751)

¹⁷ Art 1407(1) tal-Kap 16

¹⁸ Ara App. Civ. 16.2.1945 fil-kawża fl-ismijiet *Buttigieg vs Hirst noe* (Kollez. Vol: XXXII.i.163) u wkoll

¹⁹ Ara P.A. GV 27.6.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Ignazio Anastasi Limited vs Maresco Trading Limited* [Ċitazz.Nru. 2414/96] u s-sentenzi hemm imsemmija

²⁰ App. Civ. 5.10.1998 fil-kawża fl-ismijiet *Calleja noe vs Vassallo et noe* (Kollez. Vol: LXXXII.ii.620)

Illi, kif ingħad, il-merkanzija mertu tal-każ ingarret taħt il-klawsola F.O.B. li, bis-saħħa tagħha, l-bejjiegħ jinħeles mir-responsabbilta' malli jikkonsenja b'mod definitiv il-merkanzija lill-karikatur, u, minn dak il-ħin 'l hemm, il-proprijeta' u r-riskju tal-merkanzija jgħaddu fuq ix-xerrej²¹. F'dan il-każ, jidher li l-karikatur kien imqabbad mill-kumpannija mħarrka;

Illi, meta wieħed iqis il-provi li joħroġu mill-atti tal-kawża, għandu jidher li hemm żewġ grajjiet li jistgħu jifgħu dawl fuq il-kwestjoni. L-ewwel waħda hi li l-kumpannija mħarrka għażlet li żżomm il-kunsinna mibgħuta lilha. It-tieni waħda hi li Antonio Tudisco talab tnaqqis fil-prezz u wiegħed ukoll il-ħlas lil Falcone u kif ukoll lil Jäger meta dawn kienu f'Malta żmien wara l-kunsinna. Il-kumpannija mħarrka tgħid li dawn iċ-ċirkostanzi ma għandhomx jittieħdu b'qies f'dan il-każ, għaliex dawn kienu proposti magħmulin mingħajr preġudizzju. Fuq dan il-punt, il-Qorti tagħmilha ċara li m'hijjex qegħda tistrieħ fuq dawn iċ-ċirkostanzi biex tasal għall-fehmiet tagħha, imma fuq dak li joħroġ mill-provi mressqin mill-partijiet infushom;

Illi huwa sewwasew mill-istess provi li l-Qorti ssib li l-kumpannija mħarrka ma seħħilhiex tipprova dak li qegħda tallega. Fl-ewwel lok, dwar l-eċċezzjoni li l-merkanzija mibgħuta lilha ma kinitx dik miftehma, jirriżulta li l-butir kien mibgħut f'pakketti ta' mitejn u ħamsin gramma (250g) kull pakkett. Il-kumpannija mħarrka tgħid li l-butir messu kien mibgħut f'qatgħat ta' ħamsa u għoxrin kilogramm (25Kg) kull waħda, għaliex huwa d-daqs meħtieġ għall-għan ta' produzzjoni kummerċjali li għalih riditu l-kumpannija mħarrka. Biex din il-verżjoni titwemmen (għalkemm bħala raġuni tidher plawsibbli), kien l-obbligu tal-kumpannija mħarrka li turi kif kienet magħmula l-ordni lill-kumpannija attriċi. Provi f'dan ir-rigward, il-kumpannija mħarrka ma ressqitx. Għall-kuntrarju, jidher sewwa mill-provi mressqin minnha stess li, mid-dokumenti li hija kellha f'idejha sa minn qabel ma rtirat il-kunsinna mid-Dwana, kien muri ċar li l-butir kien qiegħed jitwassal

²¹ App. Civ. 28.1.1949 fil-kawża fl-ismijiet *Vassallo noe vs Camilleri noe* (Kollez. Vol: XXXIII.i.711)

f'pakketti żgħar ta' mitejn u ħamsin gramma (250 g) l-wieħed, f'sarr tal-fidda proprju bħal dak esebit fl-atti²²;

Illi, fit-tieni lok, il-kumpannija mħarrka tgħid li bdiet taħdem it-tames madwar xahar wara li laqgħet il-kunsinna. U n-nuqqasijiet bdew jirriżultaw xi xahar wara li bdiet tintuża (li kien madwar xahar wara li kienet kunsinnata). Tgħid li, malli ndunat b'dak li kien qiegħed jigr, ressqet l-ilment mal-kumpannija attriċi. Jekk dan hu minnu, jkun ifisser li l-ittra ta' Tudisco lill-kumpannija attriċi²³, ma setgħetx intbagħtet qabel l-ewwel ta' Settembru, 1998, meta sa dak inhar kull waħda mill-kontenituri bit-tames kienet giet użata. Issa huwa prinċipju aċċettat minn dawn il-Qrati²⁴, li x-xerrej ma jistax jirrifjuta iżjed il-ħaġa mixtrija minnu jekk kemm-il darba huwa jużaha jew jiddisponi mqar minn biċċa minnha jew jgħaddiha lil ħaddieħor;

Illi, fit-tielet lok, jidher mix-xhieda nnifisha tal-kumpannija mħarrka li l-kumpannija attriċi kienet bagħtet butir tajjeb, imma kien is-sewwieq Malti tat-*trailer* li ħa l-butir tajjeb fl-Isvizzera u għab miegħu l-butir imrangat jew li kien sejjer jiskadi minflok ħadu lura lejn il-Ġermanja għand il-kumpannija attriċi. Il-Qorti ma ntwerietx raġuni tajba għaliex, għal dan l-għamil, għandha taħti l-kumpannija attriċi, ladarba din bagħtet butir tajjeb, kif jistqarr Antonio Tudisco nnifsu²⁵;

Illi, fir-raba' lok, jidher li t-tames dam għand il-kumpannija mħarrka mill-anqas xahar qabel intuża. Kien jaqa' fuq il-kumpannija mħarrka li ħadet ħsieb tqis li din tinzamm f'kundizzjoni li ma titgħarraqx. Min-naħa l-oħra, ma wrietx li l-ħsara lit-tames ma saritx kemm damet għandha jew minn xi ħaġa li seħħet waqt it-traġitt. Minħabba li l-bejgħ kien perfezzjonat mal-ftehim, u minħabba li r-riskju għadda fuq il-kumpannija mħarrka, dawn il-provi riedu jkun ta' natura tali li ma jħallux dubju li t-tames kien diġa' snieħ meta ntbagħat mill-Ġermanja. Fl-atti tal-kawża ma tirriżulta l-ebda prova ta'din l-għamla;

²² Ara Dok "AT2b" u Dok "AT3", f'paġġ. 38 u 41 tal-proċess

²³ Dok "AT1", f'paġ. 36 tal-proċess (mingħajr data)

²⁴ Ara, per eżempju, P.A. GV 25.2.2002 fil-kawża fl-ismijiet *Dr. John J. Cassar noe vs Carmen Grech* [Ċitazz. Nru. 1534/98] u s-sentenzi hemm imsemmija

²⁵ Dok "AT", f'paġ. 34 tal-proċess

Illi, minn dawn il-kostatazzjonijiet kollha, il-Qorti tasal għall-fehma li l-kumpanija mħarrka ma seħħilhiex turi fi grad soddisfaċenti li hija kellha raġuni tajba biex ma tħallasx il-prezz mitlub mill-kumpanija attriċi, jew li kienet konsistenti fit-teħid ta' xi wieħed mir-rimedji mogħtijin lilha mil-liġi;

Illi, mill-banda l-oħra, hemm qbil bejn il-partijiet dwar il-kwantita' tal-konsenja ta' tames u butir mibgħut, u kif ukoll dwar il-prezz miftiehem. Iż-żewġ partijiet jaqblu fuq dan. Jidher li mill-ammont dovut ma tħallas xejn, u għalhekk u fid-dawl tar-raġunijiet imsemmija iżjed 'il fuq, l-ammont irid jitħallas mill-kumpanija mħarrka;

Illi għal dak li jirrigwarda l-ewwel eċċezzjoni, billi l-kumpanija mħarrka baqgħet tinsisti dwarha u Antonio Tudisco jagħlaq l-affidavit tiegħu dwarha, irid jingħad li l-fatt li Dottor Mario Falcone jgħix f'Reggio ta' Kalabrija ma jgibx nuqqas fl-azzjoni attriċi, jew fil-persuna li tassew qegħda tressaq din l-azzjoni - jiġifieri l-kumpanija barranija Milchwerk Jäger GmbH & Co. KG - u dan ukoll għaliex mill-atti tal-kawża²⁶ jidher li Falcone nnifsu ħatar lil ċertu Joseph Bonnici bħala mandatarju speċjali tiegħu għal din il-kawża għal kull żmien li huwa jkun nieqes minn Malta. Dan ukoll apparti l-fatt li fil-biċċa l-kbira tal-jiem meta ssejthet il-kawża, Dottor Falcone deher personalment quddiem din il-Qorti;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tilqa' t-talba attriċi u tikkundanna lill-kumpanija mħarrka tħallas lill-kumpanija attriċi s-somma ta' dsatax-il elf mija u tnejn u tletin lira Maltija u erbgħa u erbgħin ċenteżmu (Lm 19,132.44) rappreżentanti l-prezz ta' prodotti tal-ikel mibjugħa u konsenjati lill-kumpanija mħarrka;

Tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-kumpanija mħarrka bħala mhux mistħoqqa fil-fatt u d-dritt; u

²⁶ Ara Dok "MFP", f'pag. 18 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

Tikkundanna lill-kumpanija mharrka thallas l-ispejjeż tal-kawża, flimkien mal-imgħaxijiet legali fuq is-somma msemmija b'effett mill-24 t'Awissu, 2000, sal-jum tal-ħlas effettiv.

-----TMIEM-----